

FOGYATÉKOSSÁG ÉS HOLOKAUSZT

Volt-e, van-e, lehet-e köze egymáshoz a kettőnek?

XX. századi Taigetosz – megemlékezés a fogyatékos emberek holokausztjáról

A holokauszt év keretében megrendezett, minden szempontból akadálymentesített (jelnyelven is végig tolmácsolt) konferencia részvételre a fogyatékos szervezetek közül a siketek, a vakok és a mozgásszervi problémával élők mellett, idén először a Pszichiátriai Érdekvédelmi Fórum is meghívást kapott.

A megnyitót és a köszöntéseket hat harminc-harminc perces, interdiszciplináris merítésű előadássorozat követte, amelyek a holokauszt eszmeiségének máig ható, mély irány és aránytévészéseit elemezték, megszólítva és felszólítva az élő, kollektív európai emlékezetet a tények felidézésére, az el nem végzett szembenézésre.

Dr. Zászkaliczky Péter (gyógypedagógus, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar dékánja) előadásában a fogyatékos és pszichés problémával élő személyek, az eugenika, mint ideológia alapján történő „kényszersterilizációjának”, eutanáziájának történeti áttekintését követően antropológiai küszöbfogalmak, a kanti filozófia és a szociálpszichológia stigma elméleti által magyarázta a tragikus evidenciát, a történelmi „botrányt”; a holokauszt során több, mint hatszázezer személy viselt sárga csillagot, holott a háromnegyedük tényleges identitásában még csak nem is szerepelt zsidó elem.

Mi a helyzet, ha az ember mivolt áll a mérlegen demográfiai és szociológiai változói (nem, státus, életkor)? „Mennyit is és hatvanezer márka?”

Irvin Goffman teóriája szerint a stigmatizálás emberi interakciók természetes konstruktuma, leegyszerűsíti a társas érintkezést. Ha megnyilatkozik, vagy megmutatkozik az egyén fogyatékosága, akkor nem kell, hogy érdekeljen a tényleges identitása. Így a megkülönböztetés kitüntettségének antropológiai küszöbfogalma képezheti a szegregációt, az elkülönített lakhatás már az ókorból is ismert, fogyatékosok számára kialakított kastély intézmények rossz gyakorlatának alapját. Dr. Zászkaliczky felhívta a figyelmet a holokauszt diskurzus holdudvarába tartozó máig ható negatív társadalmi folyamatok, a társadalom egy része, mint „ballaszt egzisztencia” problematikára és a történelmi traumákra történő emlékezéskultúra mély hiányaira. Egy ember fogyatékosága az őt körülvevő család el nem múltó holokausztja. Engelmayer Ágnes (klinikai gyermek szakpszichológus) összefüggéseiben mutatta be az 1933-1945 között lezajlott, kollektív sterilizációval kezdődő, önkényes eutanáziával folytatódó, vad eutanáziához vezető folyamatot. A mentális és/vagy szervi problémákkal élő személyekkel (epilepsziások, szkizofrének, bipoláris betegek, depressziósok, alkoholfüggők, öröklötten vakok és siketek) megkezdett kényszersterilizáció (besugárzás, ivarszervek eltávolítása, intrauterin eutanázia, szerv kivétel, következmény: minden 4. ember nem mert házasodni) vezetett a fogyatékosági törvény bevezetéséhez, amely ellen volt fellebbezési jog, a fellebbezéseket azonban rendre utasították el. Ahogyan Kundera mondja; „*Az emlékezés az ember harca a hatalom ellen*”. Az emlékezetkutatások fényében tudható, hogy az epigenetikus memóriaműködés következtében nem mindegy hogyan emlékezünk és milyen életet élünk. A szerzett tulajdonságok is öröklődhetnek és nyomot hagyhatnak a soron következő két generáció DNS szerkezetében. A kollektív, történelmi traumáinkról- a konferencia summájaként elmondható, hogy- beszélni érdemes. „*Mert vétkesek közt cinkos, aki néma*” (Babits Mihály).

Az előadások sorát Mélyi József művészettörténész Fogyatékoság és elfajzott művészet tárgyú előadása, végül az Immanuel Otthon kórusának színvonalas zenei műsora zárta.

BN